

Az új Hercegprímás a Váci Egyházmegyében

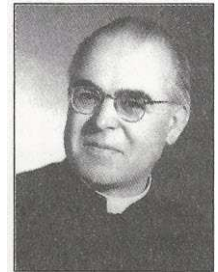
Ismét néhány szubjektív mondat, emlék, élmény:

1945. december első vasárnapja volt. A mi Püspökatyánk már harmadik éve kormányozta az egyházmegyét és első vasárnapok délutánján a székesegyházba szentségimádásra hívta a váci híveket. Volt miért imádkozni: foglyok hazatéréséért, lelki és fizikai erőért, ami nélkül a háború okozta nyomorúságok után nem is született volna új élet. Ő maga, a székeskáptalan tagjai és mi kispapok is együtt imádkoztunk a „Nagytermpalomot” megtöltő hívekkel ezeken a szentségimádásokon. Az ország újraépítését nem a politikai spekulánsok, hanem a hívő, imádkozó, lelkiismeretesen dolgozó népünk végezte és teremtette meg.

Az akkori szentségimádás után a káptalani sekrestyében a szertartásnál szolgálattelvő kispapok között magam is segítettem a kanonok uraknak a szentruhákból átöltözniük, amikor nagy sietve érkezett vissza a palotából **dr. Endrey Mihály** akkori titkár, közölve: hogy a váratlanul megérkezett Hercegprímás úr már várta a székesegyházból hazatérő Püspökatyát, aki üzeni és kéri, hogy a kanonok urak is menjenek át az aulába a Hercegprímás úr köszöntésére. Mi pedig hazatérve a szemináriumba elűjságtuk a hírt, amin a társaink is fölbuzdultak. Vacsora végére Rektor- kanonok úr is megjelent köztünk: holnap reggel a Prímás úr a szemináriumot is meglátogatja.

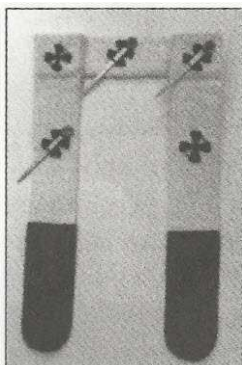
Így is lett. Reggeli után elmaradt az előadás. 9 órakor a kápolnában vártuk Prímás úr érkezését. Pontosan jött és számunkra feltűnően gyors, határozott léptekkel ment az oltárhoz. Püspökatyá követte, de **dr. Széll József** Rektor úr alig tudott lépést tartani velük múltbával. (Fiatal káplánként egy éjszakai betegellátásnál az akkor még kivilágítatlan falu utcájában árokba lépett, nyílt lábtörést szenvedett - ez még tán 1916-ban volt. Végül is amputálni kellett a lábát. Részben aztán ezért is, de kiváló egyetemi fölkészültsége alapján kétéves pap korában már teológiai tanár lett, s azután egész életét a szemináriumban töltötte, mint kiváló professzor, lelki vezető és bölcs, jószágos rektor).

Közös ima után áldást kaptunk, Prímás úr derűsen végignézett rajtunk és valamennyien a legnagyobb előadóterembe vonultunk, hogy meghallgassuk intelmeit. A számunkra különféle érdekesítő gondolatok kö-

zött egyik társunkra mutatott: „*te fiam honnan vagy?*” - és a kérdezett az akkor divatba jött (munkás-paraszt kormány) kifejezéssel válaszolt: „*Érsek úr, én paraszt származású vagyok, faluról jöttem.*” Mindszenty érsek úr szava élesen csattant fel: „*Fiam ezt a szót ne mondd! Ennek hangzása pejoratív, lenéző, megvető. A magyar ember lehet földműves, vagy szőlőműves, de nem paraszt. Az én szüleim is azok voltak, földművesek, még azok is. Én is faluról jöttem, de nem paraszt. Ezt a szót csak hagyjátok a tarisznyahitű jöttment embereknek!*”

Vácra azért jött, hogy meglátogassa a mi Püspökatyánkat, aki a püspökszentelésénél társszentelő volt. Ezért tette ezt a kitérőt Esztergomból indulva Vácra át, Róma felé menet. Ez a nap december 5-e volt. 8-án már Rómában a Szentatyánál volt magánkihallgatáson, aki akkor közölte vele, hogy a februári konzisztóriumon ő is a bíborosok sorába kerül.

Az érseki pallium átadása a váci megyéspüspöknek

A váci püspököknek a XX. sz. elejétől kiváltságuk volt, hogy bár nem voltak érsekek, ünnepélyes szentmiséken viselheték az érsekek jelvényét, a palliumot, amit Rómában ad át a kinevezett érsekeknek mindig a Szentatyá. Mivel Pétery püspök úr a háború utáni nehéz körülmények miatt személyesen nem mehetett Rómába, Szentatyánk az 1946. február 21-i bíborosi beiktatás után hercegprímás urunkkal küldte el a palliumot. Ennek átadása Fehérvasárnapra, április 28-ára lett kitűzve. Ez hatalmas ünnep lett egész Vác számára. A pallium átadása koradélután a szeminárium kápolnájában történt.

A latin nyelv még otthonos volt abban az időben a szeminárium falai között, hiszen a fő teológiai tárgyakat is latinul kellett tanulnunk, vizsgáznunk, de szabadon szónokolni már nem volt gyakorlatban. Csodálkozva hallgattuk a káptalan nagyprépostját, **Kolossváry Mihályt**, - aki ősz hajú fejedelmi jelenség is volt különben, - ahogy szabadon, latin szónoklattal köszöntötte az érkező Bíboros urat, aki ugyancsak szabadon, latin beszéddel válaszolt. A pallium átadása az oltárnál rövid szertartással megtörtént.

Ez után az élmény után ünnepélyesen vonultunk át a székesegyházba, a székesegyház téren már talpalatnyi hely nem volt és a székesegyházban tűt sem lehetett volna leejteni. Itt következett a hívek számára egy közös ájtatosság, majd a Hercegprímás úr beszéde a szószékről. Sajnos a háború utáni években, akkor még fényképezésre nem futotta, az ujjongó tömeg emlékképe él csak bennünk. A háború előtt ünnepeken, a püspök mindig díszhintóval érkezett a székesegyházhoz, amit a szovjet katonák a háború alatt összetörttek, földaraboltak. Most gyalog jött a menet az éljenző, ujjongó tömeg között. A szép vörös dísz-batár nem hiányzott, azóta sem hiányzik, sem a „díszhuszár”, aki hátul állt. Aki érte, simogatva érintette, éljenezte a gyalog haladó Bíboros Atyát, s azóta is a gyalog vonuló főpapot. A Hercegprímás úr szentbeszéde azonban megmaradt:

"Kegyelmes Főpásztor! Kedves Váci Hívek! - Magyar Testvérek!

Ma, Fehérvásárnapon elhoztam az egyházmegye atyjának, főpásztorának Szent Péter sírjáról azt a kiváltságos szent palliumot, amelynek a számára Rómában gondosan nevelgették, növesztgették a kisbárányokat azoknak a gyapjából, imádkozva énekelve kedves nővérek megszöttek az anyagot, aztán bekerült Szent Ágnes szűz és vértanú templomába, a katakombák ősegyházának a világába. Onnét elvitték Szent Péter apostol sírjára, a Szent Péterbe és onnét, Róma szívéből, a Szentatya kezéből elhoztam és átadtam ma ezt a palliumot főpásztoroknak a lelki hatalmához és a ti lelketeknek is a javára.

Nemcsak a főpásztorhoz jöttem, nemcsak az Egyház papjait keresem. Krisztus titokzatos testébe, az Egyházba beletartoznak nemcsak a papok, hanem a hívek is. És ha azt kérdezitek, hát a ti számotokra mit hoztam, Váci Hívek, akkor azt mondom: hoztam nektek Szent István király iránt való mélységes tiszteletemet, hűséges és meg nem szűnő ragaszkodásomat, mert ő volt az, aki közel ezer esztendeje, harminc nemzedéssel ennelőtte, eleiteknek és nektek a váci egyházmegyét alapította. Összekötöm ezt a tiszteletet az ország újjáépítésének égető, hő vágyával és ezt különösen annyi pusztulásnak a vidékén, itt a váci egyházmegyében szükségesnek látom hangsúlyozni.

Alig van az országban még egy olyan hely, amelyik annyit szenvedett volna a történelem mostohaságától, mint az ország szíve, ez a táj. Pusztított itt a tatár horda, a bomlásnak indult fekete seregek a maradványa, Nagybotú Lőrincnek a keresztes hada, 150 évig itt terpeszkedett őseitek fölött a török, pusztított itt a labanc és kuruc. Annyi pusztulásnak meg is volt az eredménye, elnéptelenedett ez a vidék, ez a táj, és ahogy a történelem sárguló lapjait olvasom, 1675-ben itt, ebben a nagy egyházmegyében, maradt mindössze 14 plébániában 13000 hívő. És múlik az idő és 250 esztendő múlva a 14 plébánia közel 200 plébánia, a 13.000 hívő pedig 1.100.000 hívő. A nemzetet az ő erkölcsi ereje ezen a tájon is életre keltette.

Hatalmas tanulság ez nekünk, 1946 magyarjainak! Hogyha az újjáépítés gondolatát ajkunkra vesszük, akkor tisztában kell lennünk azzal, hogy az újjáépítéshez nem elegendők az anyagi és gazdasági keretek, eszközök és elemek, nem elég felragyogtatni felettük a szabadság csillagát sem, hanem kellenek ide ősi er-

Mindszenty József és a Váci Egyházmegye

kölcsi, kipróbált értékek, amelyek szükségesek az új világnak, különösen akkor, ha ez az új világ a demokrácia, a népuralomnak a jegyében érkezik. Ez a gondolat a demokrácia, rendkívül fontos és nagyjelentőségű igényekkel lép fel mind a vezetőkkel, mind a vezetettekkel szemben. Ez az igény pedig nem más, minthogy vezetőknek is és vezetetteknek is különbeknek kell lenniök, mint az a világ, amely fölül az új világ emelkedik.

Szükségeseké az új világnak mindenek előtt a hit és az erkölcs, a tisztesség és a hűség, a rend és a fegyelem, az igazság és szeretet, a tiszta kéz és önzetlenség, annyira, hogy tiszta legyen a kezünk, tiszta legyen a gondolatunk, tiszta legyen a szándékunk; és ugyanazt cselekedje a kéz, amit mond a száj.

Fontos kötelességek vannak tehát ma is, és az új világban ezek régi kötelességek. Ezek fölött nem jár el az idő soha, mint ahogy nem jár el ezeknek a szülőanyja, a vallás fölött sem. Ez a vallás pedig előttünk úgy jelentkezik, mint a mi Egyházunk. A latin azt mondja: Sancta Mater Ecclesia, mi pedig teljes névvel, teljes jellemzéssel azt mondjuk rá, hogy Anyaszentegyház. Válságos, kavargó időkben sokféle ítélet közé állítják be ezt az Egyházat. Azonban vannak vonásai az ő anyai arcának, amelyeket mindenkinek el kell ismernie. Ilyenek, hogy ez az Egyház 2000 év folyamán sohasem lett a belső anarchia áldozata, sohasem hagyta cserben az emberi méltóságot, sohasem alkudta el az igazságot és sohasem szűnt meg mint édesanya hinteni szelleméből, cselekedeteiből az emberek, a gyermekek felé a jóságot.

Igen, hintette a szeretetet. Kétezer évnek a folyamán, és mindig a gyengébbek felé fordult édesanyaként az ő nagyobb szeretete. Védte a gyermeket, védte a női nemét. A gyermekvédelem és a nővédelem elválaszthatatlan az Egyháznak a történelmétől és fogalmától. De édesanya volt minden elnyomottnak. Amikor a középkor folyamán elindították a rabszolga-kereskedelmet, akkor Zakariás pápa látva a rabszolgák vásárlását és eladását, kiküldte papjait a rabszolgapiacra Velencébe, pénzen összevásároltatta a rabszolgáknak szánt férfiakat és azokat szabadon bocsátotta. I. Adorján pápa pedig megiszonyodva ezeknek a tényeknek szörnyűségén, elfogatta a rabszolga-kereskedőket, kivégeztette őket és a rabszolgahajtókat elégettette a partokon. Ugyanez az Egyház megtette, hogy a török időkben a foglyoknak kiváltására életbehívott két szerzetesrendet: a trinitáriusokat és a nolaszkoiakat, és a trinitáriusok századokon keresztül öt és fél milliárd frankon kb. egymillió foglyot szabadítottak ki a török kezéből és többször megtörtént, hogy a szerzetesek véréből is bevette a váltságdíjba: 7115 szerzetes lelt vértanúhalált a foglyokért. Ezek maguk eladták önként önmagukat foglyoknak, hogy kicserélhessék vele szenvedő társaikat. Ennek volt hőse Nolaszkói Szent Péter, aki szintén eladta önmagát a foglyokért fogolynak és élete folyamán több, mint 64000 foglyot szabadított ki. Az a Depaul Szent Vince, aki két hatalmas francia államminiszternek volt bizalmasa, mondhatnám barátja, kiment a tengerpartra a gályarabokhoz, kikéreste a családós rabokat, lecsatolta kezükről a bilincset, kiszabadította, visszaküldte őket családjaikhoz. Ő maga pedig rácsatolta saját kezére a rabláncot, ő maga ült a gályára a rab helyére és hajtotta a gályát mindaddig, amíg a királyi udvarba őt el nem vitték a gályáról.

A legújabb időkben is - ti tudjátok -, hogy az emberi méltóságért kiállt ez az Egyház. És ti tudjátok azt is, hogy a ti plébánosaitok irántatok való szeretetből nem hagytak el titeket a háború vérzivatarában.

"Emlékeziünk ... "

És szerette az Egyház a betegeket. A betegápolást és a kórházat ez az édesanya indította el Depaul Szent Vince és Borromei Szent Károly jóságos kezével és szívével. Aki közvetlen közlőről ismeri az irgalmas nővérek tevékenységét, éjszakai és nappali virrasztásukat, fáradhatatlan szorgoskodásukat fojtó levegőjű kórtermekben, menhelyeken és árvaházakban, akik látják ezt az önzetlenséget, minden földi haszonról, előnyről való lemondást, azok ezekben a gyenge nőkben lássák meg az édesanyának szeretetét szenvedő gyermekei iránt.

De, ha az Egyház csak a jóságnak zászlajával jönne hozzátok, gyöngö volna az ő tevékenysége. A jóság mellé odakívánczik az is, hogy legyen "az igazság oszlopa és erőssége". Ez az Egyház "kemény beszédek" mond, kemény parancsokat ír elő, égbekiáltó bűnöket tart számon, tiszta, felbonthatatlan házasságot s tiszta, hamvas ifjúságot kíván és sürget. Kétezer éven keresztül ez az Egyház szüntelen harcban állott "a test kívánságával, a szemek kívánságával és az élet kevélységével!", ezeknek mindmegannyi ösztönös és szinte lebíráhatatlan erejével!. És nem volt a történelem folyamán az a divatos, de bűnös mozgalom, amellyel szembe ne helyezkedett volna ez az Egyház. Megmondta a Heródeseknek, megmondta a római császároknak, megmondta Napóleonnak és megmondta Hítlernek, a Keresztelő Szent János köztünk maradt ajkával, hogy "non licet tibi! - nem szabad ezt tenni neked"! Igen, az Egyház ezt hirdette! Mert ez az Egyház tudta és tudja szüntelen, hogy ő a teljes krisztusi hitletéteménynek a birtokosa, ő neki mondatott, hogy "a pokol kapui nem vesznek erőt rajta".

Édesanyai vonás az is az Egyházon, hogy amint az egyszerű mosónő az édesanya lelki fölényével és méltóságával mondhatja meg magasra cseperedett fiának is, hogy mi a helyes és mi nem, azonképpen az Egyház is, akármilyen magas polcra vergődött neveltjének is megmondhatja, hogy mennyire egyezik az ő törekvése az erkölcsi törvényekkel, vagy mennyiben helyezkedik azokkal szembe. Ezért tudjuk megérteni Aranyszájú Szent Jánosnak rendíthetlenségét, amikor egymásután kétszer elment számkivetésbe, messze Keletre, konstantinápolyi főpapi székéből és ezeket írja: "Zúgnak a habok, süvít a vihar az élet tengerén, de mi nem félünk, mert sziklán állunk. Félek a haláltól? "Az élet nekem Krisztus és meghalnom nyereség". Félek a számkivetéstől? Mindenütt ott van az Isten, akárhová visznek. Félek a vagyoneklobzástól? Szegényen születünk és szegényen megyünk is el ebből a világból. Amit ez a világ szeret, - azt megvetem. amivel csábít -, azt szemközt nevetem. Nem rettegek a szegénységtől, nem futok a gazdagság után, nem remegek a haláltól és nem keresem az életet, hacsak nem tiértetek, konstantinápolyi hívek, a ti lelketek üdvösségére". Igen, ez az Egyháznak a rendíthetlensége!

Ebből a jóságból, ami benne van és ebből az igazságból, amelyet nem szűnik meg hirdetni, e kettőből alakul ki az Egyház nevelése az egyének lelkében, a családoknak ölében, templomokban, népek és nemzetek körében.

Ez az Egyház két évezrede nevelt egyéneket becsületre, nevelt gyermekeket istenfélelemre, kezdve az óvodáktól az egyetemek legmagasabb fokáig, az esztergapadig és az ekeszarváig. Neveli az embereket a családok mélyén, mert megragyogtatja előttük az édesanya méltóságát a Szűzanya alakja után, és az édesapa szent méltóságát Krisztus nevelő atyjának, Szent Józsefnek igazvoltával és hűségével. És megmutatja ezt nemcsak a názáreti Szent Családban, hanem odatűzte ez az Egyház a nemzet életének homlokára a történelmi gondviselés fényében az első ma-

Mindszenty József és a Váci Egyházmegye

gyar szent családot is, ahol szent az édesapa: István király, boldog az édesanya: Gizella királyné, és apránként mentek át, mint mennybe szálló angyalok, a gyermekek az örökkévalóságba és így, aki megmaradt és hótiszta liliommá serdült: Szent Imre királyfi, a magyar ifjúságnak volt és lesz mindenkor a legszebb példaképe.

Nevel az Egyház népeket és nemzeteket. Tudtok-e mutatni olyan európai népet, amelyet ne az Egyház nevelt volna? Utánamegyek Dél-Amerika népeinek és azt kell látnom, amerre csak missziós járt, mindenütt ennek az Egyháznak iskolái és igehirdetése nevelik a népeket. Megtanítja ezeket a barbár népeket az Egyház, és megtanította itt nálunk is ezeket a sátorozó népeket, a durva állatbőrökre öltözött, vértől acsargó húsokat evő embereket és népeket arra, hogy tudják megtörölni a szájukat, tudják tisztán tartani a lelküket, és tudják kimondani ezt az imádságot: Mi Atyánk!, és tudják az embereknek azt mondani legyilkolás helyett: édes testvérem! Ez volt az Egyháznak a szerepe.

Sajnos, az is egyes anyai vonás az Egyháznak az életében, hogy amikor a gyermek felkamaszodik, amikor a népek felcseperednek, akkor az ő nyers erejüknek a tudatában bánnak el az édesanyjukkal. Igen! Mi azonban mint hívó keresztények, azt kívánjuk, amikor édesanyánkra gondolunk, hogy vajha ne kelljen azt mondani a népdallal: "Édesanyám is volt nékem", hanem inkább azt mondassuk a költővel mindenkor: "Áldd meg, Uram azt a házat, áldd meg azt a küszöböt" mind a két kezeddal, amelyiken járt az édesanyám, s áldd meg azt a kezet, amelyik bölcsönket ringatta, azt a kezet, amely az első imádságra tanította ajkunkat és kulcsolta kis kezünket. És e mögött az édesanya mögött látom feltűnni a másik édesanyai arcot. Áldd meg és erősítsd meg azt az édesanyát, amely nekünk templomokat és családi otthonokat, iskolákat és nevelőintézeteket állított őseink és magunk életébe! Igen, mi hálásak vagyunk, hogy az emberi méltóságra nevelt bennünket ez az Egyház, és nem hagyott bennünket pusztai vadócnak és nomádnak, hanem eljött és nemes oltógallyakkal beoltotta a vad csemetét. Nem hagyott meg bennünket a vad ösztönök kazlának, hanem felemelt minket Jézus Krisztusnak a testvériségébe.

Vannak azonban - különös! -, akik nem szeretik az édesanyát, sőt akik gyűlölni tudják azt. Furcsa szerzet, de ilyen is van. Ezeknek eszményét a történelem lapjain találok meg. E lapnak címe: Földnélküli János uralkodó. Ha valaki, ez az uralkodó tudta igazán gyűlölni az Egyházat. Kifosztotta s utálta az Egyházat. Az élete szakadatlan gyilkosságözön és nagy fajtalanágözön volt Meggyilkolta saját kezűleg unokatestvérét, mert az volt a jogos örökös, meggyilkolta a walesi édesanyáknak a gyermekeit. Egyszerre 28 gyermeket akasztatott fel és minden akasztófával szembeállította az édesanyát. És amikor látta az édesanyák szenvedését és a gyermekük vonaglását, kárörömmel jártatta a tekintetét ide-oda, anya és áldozat között. Gyűlölte a saját szülő-édesanyját is. És amíg ezt tette, az országa egyre fogyott és egyre kisebb lett. Ő azonban nem engedett szenvedélyeinek viharából, a legelőkelőbbeket összefogatta az országban és százezer fontsterlinget szedett ki mindegyikből. Aki nem tudott fizetni vagy nem akart fizetni, annak kitépette fogait. Egyszer csak ez az élet is elmúlt. Mert az egyházüldözők élete is befellegzik, azok sem örökéletűek. És ennek a Földnélküli Jánosnak a történelem megöröktette a sírfeliratát: "Itt nyugszik egy uralkodó, János volt a neve. Egész élete a gaztetteknek a láncolata volt, és amikor megérkezett a pokolba, azt is bemocskolta önmagával".

"Emlékeziünk ... "

Kedves Hívek!

Én most nem a két zászlóról beszélek, amit Szent Ignác a lelki gyakorlatos könyvében említ. Én csak azt mondom nektek: Legyetek hűségesek az édesanyátokhoz és az Anyaszentegyházhoz. Clemens Brentano költőről olvasom, hogy zsémbes nagynénjénél idegenben nevelkedett, nem jól érezte magát és nagyon éhezett az édesanya szeretete után. Amikor e vágya teljesült, az első hajnalon fölkelte és végigcsókolta a házban az összes kilincseket, mert az érte fáradozó édesanyjának jóságos keze érinti majd azokat a nap folyamán. Igen! Így kell kezelni az édesanyát, de így kell kezelni az Anyaszentegyházat is. Ezért a mi hitvallásunk:

Hiszek egy, szent katolikus és apostoli Anyaszentegyházat. Egyetlent, mert édesanya csak egy van a világon! Szentet, mert alapítója, Jézus Krisztus szent és az eszközei szentek, a célja is szent. Apostolit, mert összeér az apostolok világával. Katolikust vagyis általánost, mert ez az édesanya átöleli mind az öt világrészt, és az ő szeretetéből jut mindnyájunknak. Rómában éreztem ennek az anyai szívnek a lüktetését és azt, hogy jut ebből a szeretetből nagyon is sok - Istennek hála -, nekünk, szegény magyaroknak. Mi a háború folyamán véresek s mocskosak lettünk tetőtől talpig. Megtisztítani és megfürösztetni, új életre kelteni csak ez az édesanya, az Anyaszentegyház tud minket. És ahogy én ráborulok az édesanyám kezére, amikor találkozom vele, ugyanúgy hűséges szeretettel ráborulok ennek az édesanyának az Anyaszentegyháznak a kezére, és úgy mondom neki: Kedves, drága édesanyám, drága Anyaszentegyházam, tisztíts meg és emelj fel engem emberi méltóságra, mint őseimet odaemelted. add meg nekem a lélek békéjét, és add meg nekem a biztató ígéretét az eljövendő életnek!

Katolikusnak lenni annyi, mint a Szűzanyát és az Egyházat édesanyaként tekinteni. Katolikusnak lenni annyi, mint körülrajongani, szeretni és ragaszkodni hozzá. Annyit is jelent, mint haladni a tíz- és ötparancsolat biztos vágányán a bölcsőtől a sírig. És jelenti azt, hogy nyugodtan meghalni, és viszontlátására sietni Jézus lángoló Szívére és édesanyánknak, a Boldogságos Szűz Máriának karjaiba. És abban a tudatban, hogy ennek az Egyháznak az ölében élve, ennek a szellemébe beleöltözve, mint valami palliumba, szent hazánk, neked is elmondhatjuk: "Mégfizettük, mínd, mivel csak tartozánk". Nézzétek, Kedves Hívek, ezt hoztam én nektek a főpásztori palliummal együtt. Legyetek hűségesek, legyetek ragaszkodók, legyetek sziklán álló katolikusok s örüljétek annak, hogy az Isten meghívott benneteket az Egyház kebelére és onnét az örökkévalóságra. Ámen."

(Elhangzott - 1946. április 28-án A váci székesegyházban Pétery József váci megyéspüspök palliumának átadásakor.) Ez volt a Hercegprímás úr első nagyhatású megnyilatkozása Vácott.

(A levegőben már izzó feszültség volt, de a már ugrásra kész istentelen hatalom még nem mert nyílt harcot kezdeni az ünneplő tömeggel. Derűs emlékként gondolok vissza arra az esetre is. Az akkori tiszai járatok legnagyobb, lelegegánsabb hajója szolgált a hajómenet céljára, ennek eredeti neve „Kossuth” volt, de akkora már át volt keresztelve „Rákosi Mátyás” -ra: És ez mindenkiben derűt váltott ki. Ráadásul a nyári alacsonyabb vízszint miatt nem tudott megfordulni és így a visszaút „farral” történt. Ez az égiek humora.)

A Bíboros úr részt vett az egész éjszakan át tartó Szentségimádáson, amely mindhárom templomban folyt, de főtéren is, az utcákon is hangos közös imádság volt.

Gyors léptekkel gyalog ment egyik templomtól a másikig és kora hajnalig együtt imádkozott a hívekkel. Azután pihent le egy pár órára.

Az ünnepség csúcspontja 17-én a városháza előtti oltáron bemutatott szentmiseáldozat és az Evangélium után a városháza erkélyéről elmondott szentbeszéd volt.

De ugyanezen a reggelen; - senki se látta, hogy ki vagy honnan, - a város, de főképp a központ, a városház előtti ünnepi térség tele volt szórva röplapokkal. Egyik oldalon a Boldogasszony Anyánk néhány versszakával, a másikon: *liA Magyar Kommunista Párt ajándéka a Tiszai Mária napok résztvevőin ek*".

Szentbeszéd Csongrádon a tiszai Mária-napok alkalmával a városháza erkélyéről az ünnepi szentmise evangéliuma után történt.

"Kedves csongrádi Hívek!

A kanadai és esztergomi Mária-napok után a tiszai Mária-napok lelki melegében Mária tisztelet ősi magyar erényét ébresztgetjük a pusztulás utálatosságában.

Mikor Ottawából visszatérőben pár órát töltöttem Londonban, nagyon érdekelt az angol katolicizmus. Londonban a tízmillió lakosból egymillió a katolikus. Amikor azt kérdeztem, észre veszik-e 'az idegen tengerben a kevés katolikust, azt felelték: észre veszik, mert a szám kicsiségét a minőség nagyszerűsége pótolja. Aki itt katolikus, azt nem a saját szája, nem is az anyakönyv, hanem az

"Emlékezünk ... "

élete mutatja annak. Az anglikánok tágra nyílt szemekkel nézik a katolikust, mert az valami más, mint a többi. És mégis mit vesz észre az anglikán a katolikusokon? "Ezek azok, akik pénteken nem húsoznak, és a házasságot nem bontják fel." Ez találja - gondoltam - mert a katolikusnak úrrá kell lennie mindkét vonatkozásban a testén. A test a lélek uralma alatt az ész és akarat parancsnoksága alatt áll.

Így a katolikus szemben áll a marxizmussal, amely anyagelvűséget hirdet, mintha az emberi életben minden a hasért és vérért történnék. Pedig - ugye - vannak éjjel varró, nappal mosó édesanyák, vannak a lélekért eléggő gyertya misszionáriusok, vértanúk is. Mi azonban nyomozunk tovább a katolikus után. Sok van, de mégis meg kell találnunk.

Amikor Japánban a XVII. században kiüldözték az egyház papjait, Nagasaki-ban haldokolt egy öreg katolikus japán immár pap és szentség nélkül. Felindította a tökéletes bánatot, aztán azt mondotta végrendelezve a körülálló katolikusokhoz: „hagyományozzátok át apára, fiúra, unokára, hogy ha századok múltán végre papok jöhetnek Japán földjére, jól vigyázzanak az akkor élők, csak olyan papokat fogadjanak el, akik a Rómában székelő fehér pap küldöttei, akik tudnak Máriáról, az Isten Anyjáról és mindannyiunk édesanyjáról!” Most lépnek ezek a papok 300 év múltán Japán földjére és valósul meg a nagasaki végrendelet. És a katolikus arcon kiverődik a további erőteljes, meghatározó jelleg. Krisztus helytartója mutatja az irányt viharon, vészen át, tiszavirági délibáb bálványok fölött és a csüggeteg fejeket odaemeli a Tenger csillaga, a Nagyhatalmú és Nagyirgalmú Szűz felé.

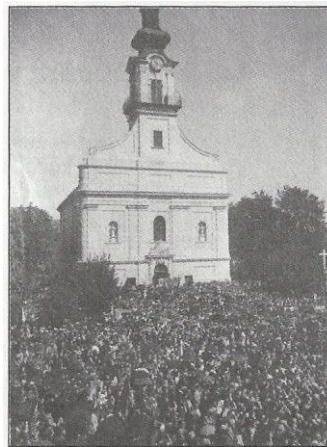
De ha finnyáskodik valaki a londoni és japán tükrötől, és inkább a szőke Tisza tükrében akarja látni, ragyás-e az ő katolikus képe, avagy a tettei emelik-e katolikusnak, hát előveszem a tükröt a csongrádi temetőkből, a csongrádi múltból. De ez is megismétli a londoni és japán tükröt, mert az igazság csak egy az öt világrészben is, a Tisza-mentén is.

Városotok történetében azt olvasom, hogy ősi katolikus hitét mindenkor megtartotta. Volt idő, amikor az egyetlen templom a tatárok lóistállója volt. Lopva jelentek meg itt a török időkben vándorbarátok és "száraz papok". Ellés monostor romja bencések vértanúságáról beszélt. A népet tizedelte, megette a pestis. De a hit töretlenül élt itt.

Azok, akik ma Mária napokat rendeznek, 30 nemzedéken keresztül lelki-eggyé lesznek Szent István csongrádi magyarjaival.

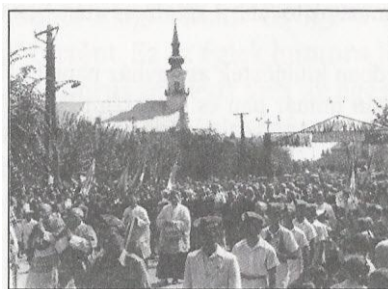
Eszerint kilenc és fél évszázada a Tisza folyton azt csobogja, temetőitek világa néma szószékként azt hirdeti a ti vallástokkal: Hiszek egy Istenben, Mindenható Atyában, a Jézus Krisztusban, Szerntlélekben, szent katolikus Anya-szentegyházat és örökéletet.

Csodálatosan szép vonása az ősi múltnak a Mária tisztelet. Egymást érik itt a Nagyboldogasszony templomok. Éi a törvény háborúkon, forradalmakon keresztül: Ne ölj. Ne paráználkodjál. Ne lopj. Ne hazudj. Ne rágalmazz. Ne mocskold az Egyházat se divatból, se érdekből.

Él a hét szentség világa. A keresztség kiemeli új életre, különb életre. Ahol kiritkítják a keresztséget, elpogányosodik az élet. A bűnbánat az újjáépítés lobogója: Ha nem tartunk bűnbánatot, mindnyájan elveszünk. Az oltár kenyere az élet kenyere. Az öt világrészt is feloszthatjuk, az országot is hét darabra tördelhetjük, de a kenyér nem nő, a kenyér ritkul. És a beígért nagy boldogság csak szívárvány, és tiszavirág és délibáb. Krisztus ígérete a bőséges életről igazság és élet. A házasság, a család fölséges érték, ha van hűség és felbonthatatlanság. És ha nem nyúlunk az élethez. A katolikus annyi, mint szeretni a gyermekeket és nem belegázolni az élet medrébe és folyományába.

Véméndre 39 családot hoztak a Felvidékről, 32 gyermek volt köztük. Azért is vészett el a Felvidék, dús Csallóköz, mert kiirtották a gyereket, a szülőket, aztán kiirtotta a cseh és a tót, bűnös magyarok közreműködésével. Csongrádiak, komoly-e a Mária-tisztelet, a katolikus család és a házasság szentsége? A századvégén sziklaként állt itt a csongrádi pap, kezében látom a kubikusok kezét. 1947 -ben az Egyház kezében van-e a kubikus, a földműves, a kisiparos, az iskolázott keze? Hány fele van a keze-tek? Hány felől verik a kezetekkel az Egyházat és hazát és patkolják a magyar jövőt?

Azt is látom a történelmetekből, hogy egyszer az ősök feje felett 40.000 forintért eladták ezt a várost vigyázatlanságból, és csak később vették észre, "vigyázatok és imádkozzatok!", mert a sötétség óráját éljük, hogy teljes legyen a Getszemáni éjszaka, akinek fülei vannak a hallásra. értse meg.

Mária-nap = katolikus megerősítés.

Maradjatok katolikusok és magyarok.

Csak katolikus irányt vegyetek augusztus

17-én 20-án és 31-én. Óvakodjatok a hamis prófétáktól, akik juhok ruhájában közelítenek. Gyűlöletet hirdetnek, és maguk érdekvetését aratják. Magyarok legyetek, Szent István és a Nagyasszony népe egyéni, családi és közéletben."

A szegedi egyetemistáknak volt egy plakátokon is kinyomtatott programja ebéd utánra "Fekete-madonna" misztériumjáték a sportpályán.

Az ebéd utóján még az asztalnál a szegedi Hamvas Endre püspök úr üzenetet kapva közölte, hogy a párt megakadályozta az egyetemisták ideutazását, és ezért nem tudják megtartani a misztériumjátékot.

A mi főpásztorunk, Pétery püspök úr felháborítónak nevezte ezt. Mire a házigazda Szolnok apát úr a maga bölcsességével: "*Nem baj Püspök Atya, ez ügyis a litánia ideje lenne, majd mi Kornél atyával megimádkoztatjuk jó népünket, még úgyse imádkoztunk eleget a foglyaink, meg az elhurcoltak hazatéréséért.*" "*No de Apát úr!*" - mondta Pétery püspök úr; mire megszólalt a Bíboros úr, Püspök Atyánkhoz fordulva: "*Hagyja Excellenciád, igaza van Apát úrnak, az többet fog érni, mint egy misztériumjáték.*" - Emlékeim között ez is kitörölhetetlenül megmaradt - Így is volt.

Ekkor már igazán fel tudtam mérni, hogy mit jelent ennek az istenáldotta papnak buzgó helytállása. Két év alatt hogyan újult meg minden! Első sorban a lelkek, de a falak is! Ő sem volt kivétel, nagyon sok kellemetlenséget, zaklatást, fenyegetést kellett elszenvednie a Rákosi-korszakban az Állami Egyházi Hivatal és az ÁVÓ ágensei részéről. Ő azonban megfélemlíthetetlenül is és mindig derűsen. a Gondviselésbe vetett hitével dolgozott. Az egyházmegye minden vidékére hívták lelkiprátorok tartására és, egy alkalmat sem mulasztott el, hogy ne hirdesse Isten igéjét. Ugyanakkor nagy gonddal látta el csongrádi lelkiprátorokodását is. A csongrádi plébánia területén mindjárt a Tiszai Mária-napok után elkezdett egy „kisszemináriumot” építeni, amelyikben a Püspök Atya szándéka szerint papságra készülő, Alföld-vidéki gimnazista fiúk kollégiuma lett volna. Már emeleletesen állt az épület, az állami hatóságok azonban nem engedték befejezni. Hívei nagy együttérzéssel vették körül. Nem volt politikus alkat, de nagyon bölcs. Köztisztelőben álló személyéhez nyúlni, a párt részéről nem tartották szerencsésnek. A plébániájától, Csongrádtól ugyan megfosztották 1958-ban. Tápiógyörgye községet jelölték ki, ahol folytathatta papi működését.

A régi plébániát és az újonnan épített „kisszemináriumot” államosították és lakásokat készítettek belőle. Ő pedig Tápiógyörgyén a háború folyamán megsemmisült templomtorony helyreállításával kezdte a működését, s egy-két éven belül itt is minden megújult a templomban és a régi plébánia helyett újraépítettben, de főleg a lelkekben. Tápiógyörgye temploma az Istenanya édesanyja, Szent Anna tiszteletére van szentelve. Az édesanyák és a nagyanyák zarándokhelyévé vált Szolnoky atya lelkiprátorokodása nyomán. A fáradhatatlan igehirdetők és megfélemlíthetetlen helytállók példája maradt 1977. február 28-án bekövetkezett halála után is. Isten áldja meg haló poraiban is!

Egyéni közbeiktatott emlékezéseimet abbahagyva, 1947. Csongrádján után a Boldogasszony-év történéseit folytatom.

A Boldogasszony-évében azután a Hercegprímás úr fáradhatatlanul végigjárta az ország valamennyi püspöki székhelyét, a Szent Szűz Kegyhelyét mindenütt hatalmas zarándoksereggel körülvéve, mindenütt a helynek, vidéknek, alkalomnak szóló nagyhatású tanítása a hitigazságban, az Oltáriszentség iránti tiszteletben, a Boldogságos Szűz és nemzetünk iránti hűségben erősítve a lelkeket. A bűnbánat és engesztelés feladatát, a háború utáni lelkeket rongáló világunkkal velejáró elengedhetetlen keresztény

nemzeti kötelességként vállalta és hirdette; a maga életében mindhalálíg gyakorolta is. Beszédeiben példáinak forrása a Szentírás, az Evangéliumok és a magyar történelem voltak, a magyar öntudat és nemzeti érzés megerősítésére. Természetesen mindez ez az internacionalista harcos ateizmussal való tökéletes szembenállást jelentette.

Csongrád után három nappal a Szent István-napi Szent [obb-körmenet következett sok-sok ezres tömeggel.

Majd szeptember 7 -8-án Szombathelyen első nap a férfiakhoz, másnap az ifjúsághoz szólt a főtéren összegyűlt százezernyi zarándokhoz.

14-én Budapesten maga vezette gyalog a 14 km-nyi engesztelő zarándokutat ugyancsak 100.000 férfival Máriaremetére:

Emlékirataiból álljon itt egy erre vonatkozó részlet:

"... a szentmisét és szentbeszédet is én mondtam. Szent Kereszt ünnepe lévén, arra mutattam rá, hogy az emberiség Krisztus keresztje körül a világ végéig két táborra oszlik, majd így folytattam:

"És amikor majd utoljára húzódik le a világtörténelem függönye és megjelenik az ember Fia, és feltűnik majd az Ő jelvénye, a Kereszt, akkor majd ugyanez a Szent Kereszt megszünteti a bűzának és konkolyának, vagyis a szeretetnek és gyűlöletnek az együttesét. Addig pedig a világtörténelem, vagy egyes népek története is, időről-időre gyengébb vagy erősebb siralomvölgye, könnyek világa. Addig a gonosz bitorolja természetfeletti erővel a szédítő hatalmat az emberek világa fölött, amelynek tulajdonosa a bukott angyaloknak a legerősebbje és legnagyobbja: a Sátán.

Erről a Sátánról nem kell azt gondolnunk, hogy pusztán képzelet lenne, vagy hogy a bűnnek és a rossznak a megszemélyesítője, mint ahogy a hitetlenek azt gondolják. A Sátán, élő valóság. A Szentírás ezt írja róla: ő a gonosz, ő a hazug, ő a csaló és ő az embernek tönkretévője. Szent Pál apostol egyik levelében ezt írja a Sátánról: A Sátán veszi magának a bátorságot, hogy beleül az Isten templomába és úgy mutatja magát, mintha ő volna maga az Isten. És az Éden-kertnek a fái között azt mondta az ősszülőknek: Olyanok lesztek, mint maga az Isten. Tehát egy hatalmi lendületet mutat az emberi nem felé a Sátán. És ez a hatalmi lendület annyit jelent az ő táborának az ajkán, hogy mi senkinek nem szolgálunk, de mindenek felett uralkodni akarunk.

A Sátánnak az a célja, hogy Istentől emancipálja, 'felszabadítsa' az embert. És amikor az ember megszedülve elhiszi már, hogy ő a szédítő nagy hatalomnak a birtokosa és ő, az ember csinálja már a törvényt embertársának, akkor veszi észre, hogy a tömeg mélyén a rabszolgák között van, ő az ember.

Aki eddig Isten trónjától függetlenül akart magának emberi méltóságot és hatalmat, az mindig lebukott a rabszolgaság színvonalára. Aki meghajol Isten hatalma és fensége előtt, az emberi méltósággal magasodott mindig. Én az emberi méltóságot az Istentől sohasem féltem. Inkább féltem az embert magától az embertől, mert írva vagyok a Szentírásban: Átkozott aki emberben bízik."

Szeptember 20-án az egri Mária Napok díszgyűlésén 120.000 zárandok előtt szintén a magyar múlt értékeiről beszéltem."¹

Egerből közvetlenül érkezett 21-én Balassagyarmatra. Balassagyarmat: "Civitas fortissima" 1920. június 29-én a város lakói vasutasok és helyőrség maguk verték ki a cseheket át az Ipolyon és ezért "a legerősebb város" magyar földön a palóc világ fővárosa. Akkor Balassagyarmat még az esztergomi főegyházmegyéhez tartozott, a Börzsöny mögötti Ipoly-völgye innenső csíkjával, (az Ipoly északi oldala már Szlovákia). De a Balassagyarmaton egybegyűlt „Kisnógrádi” palócság 16 falu népe váci egyházmegye területéről volt. 1993 óta Balassagyarmat s az Ipoly-völgye is váci egyházmegyéhez tartozik, ezért joggal foglalom e könyvbe a Bíboros úr itteni tanítását is.

Balassagyarmatra érkezve délelőtt a Hercegprímás úr, megbérmált 800 ifjút, fiút és leányt.

Az azóta eltelt két évtizedben annyit közömbösödött, pogányosodott a jó palóc nép is, hogy ugyancsak öröm, ha egy bérmálásra összejön 50 fiatal.

A helyi plébánia "Historia Domusa" részletesen leírja az ünnepséget. Név szerint említve Dr. Szentgyörgyi Károly helyettes polgármestert, Erdélyi József egyházközségi világi elnököt és Szántó Erzsébetet, aki a női egyesületek nevében köszöntötte a Főpásztor Bíboros urat. „*De jelen volt az evangélikus, a református és izraelita hitközségek küldöttsége is.* „

A délutáni „nagygyűlést”, a "Palóc nép Mária-hódolatá" -t is részletesen leírva találjuk. A templom körüli utcákban gyülekezett a tömeg. A 16 falu népe és a gyarmatiak mintegy tízezernyi tömege hatalmas menetben vonult a Boldogságos Szűz szobrával, a papsággal a Szalézi Intézet udvarára és annak környékére. „*A dejtári zenekar kísérte a körmenetet a tömeg lelkesen énekelt.* „

Emléktábla abalassagyarmati Főplébánia-templom falán

¹ MINDSZENTY: Emlékirataim 198. old.